

skrivandet var dessutom en allmänt utvecklad konst under 1800-talet. Garnert nämner att Telegrafverket ansåg att telegram var lämpligare än telefonsamtal, eftersom det skrivna ansågs säkrare, beständigare och juridiskt hållbarare. Vår tid har ju befäst brevets, vykortets och budets betydelse, fast numera i form av e-post och SMS. Däremot kan man ju tveka om beständigheten i vår nutida korrespondens. Garnert konstaterar att nutidens olika kommunikationstekniker kompletterar varandra och att metoden som väljs beror på syfte och avsikt. Strindberg och hans samtid hade färre valmöjligheter.

Göran Sjögård, Lund

Karl-Olov Arnstberg: *Typiskt svenskt. Åtta essäer om det nutida Sverige*. Carlssons Bokförlag, Stockholm 2005. 349 s. ISBN 91-7203-658-3.

Karl-Olov Arnstberg nämner i förordet till denna bok, att hans avsikt från början varit att redogöra för den bild av svenskhet, som kommit fram inom etnologisk och antropologisk forskning under senare decennier, egentligen kanske främst efter Åke Dauns uppmärksammade arbete *Svensk mentalitet* från 1988. Men som ofta händer gled studien iväg åt annat håll. Arnstberg fann det bekymmersamt att karakterisera det svenska med hjälp av olika samlande betecknande adjektiv, när dagens svenska samhälle ändå i så stor grad präglas av kontraster och konflikter. I stället försöker han i denna bok närma sig det moderna Sverige utifrån ett antal olika utgångspunkter. Helhetsbilden av detta får läsaren själv sätta samman.

De ”åtta essäer om det nutida Sverige” som boken nu innehåller är alla utmanande, problematiserande och intressanta att läsa. Kanske med ett undantag. Den sjunde essän, ”Kampen för tryggheten”, faller litet utanför ramen. Det rör sig här närmast om ett arbetslivsreportage från försäkringskassan, där Arnstberg resonerar kring arbetets innehåll, könsroller och handläggarnas förhållande till sina chefer. Det är ett stycke gott etnologiskt hantverk, men utan den brännkraft som kännetecknar de andra essäerna. Med tanke på det fusk och det missbruk av försäkringssystemen, som man börjat lyfta fram i den politiska debatten under det senaste året, hade väl en fokusering på bidragstagarna snarare än utbetalarna varit mer i linje med bokens huvudtendens. Men det skulle å andra sidan kräva ett fältarbete av en svårighetsgrad som än så länge skrämmer de flesta etnologer.

Arnstberg diskuterar svårigheten att överhuvudtaget få syn på det ”typiskt svenska”, dels på grund av hemmablindhet, dels på grund av frånvaron av starkt bindande normer (han jämför med romernas mycket fasta normsystem). Han problematiserar våldet i det unga manliga förorts-Sverige, med tonvikt på både skinheads och s.k. antirasister. Ofta ställer han det politiskt korrekta media-etablissemangets Sverigebild mot den, som lever och pulserar bland vanligt folk. Ett sådant minerat område är invandringen och invandringspolitiken, där verklighetsbilderna kolliderar eftertryckligt. Ett exempel som detaljstuderas är föreningen Blågula Frågor, vars försök att ifrågasätta invandringspolitiken effektivt osynliggörs av etablissemanget. Arnstbergs Sverigebild är dyster: Sverige är ett segregerat land, som accepterar arbetslöshet och inte behöver sina medborgare (annat än vid valen). Den dominerande förklaringen av segregationen i Sverige är att den är ett resultat av rasistiska processer, något som kan disciplineras bort genom statliga kampanjer. Men sanningen är snarare att människor (”de mest tämjda av alla djur”) medvetet blandar sig med varandra, inte med ”de andra”, och använder sig av alla slags strategier för att slippa integreras.

Ett genomgående tema i boken handlar om individualismen kontra den kollektiva gemenskapen, läs den förras frammarsch och den senares reträtt. Han använder i detta sammanhang begreppen ”medkulturer” och ”motkulturer”. De förra är lojala med och identifierar sig med det svenska samhället. De senare vänder ryggen åt samhället för att istället bygga egna små världar. De mest iögonenfallande individualisterna i dagens samhälle solidariserar sig ofta med sådana motkulturer, inom vilka de för övrigt förmodligen är underkastade minst lika starkt bjudande normer om värderingar och uppträdande som någonsin medlemmarna i samhällets medkulturer. Nationen må ibland förefalla överspelad, men den framstår ändå som ett betydligt värdefullare alternativ än ett samhälle som faller sönder i tribalism och extrem individualism.

Det avslutande kapitlet, ”Heder och värdighet”, tar sin utgångspunkt i mordet på Fadime i Uppsala 2002. Fallet illustrerar som bekant spänningen mellan individualism och traditionell ärvd hederskultur. Den feministiska organisationen ROKS, herostratiskt ryktbar våren 2005, alltså efter Arnstbergs bok, var först ute med en annan tolkning, nämligen att det inte alls rörde sig om tvingande kulturella normer utan om ett kvalificerat kvinnohat, som påstods vara allmänt utbrett i samhället. Det visade sig snart att begreppet ”hedersmord” var starkt

provocerande för militanta kretsar bland feminister och vissa kulturforskare. Det var uppenbart att antropologernas förståelseperspektiv och kulturrelativism inte hade mycket att erbjuda som förklaring till fallet.

Typiskt svenskt är en läsvärd bok. Arnstbergs skrivsätt, där han hela tiden resonerar med läsaren, är tilltalande. Även om han är betydligt mer slagvillig, obekvämt och utmanande kan han faktiskt påminna om Åke Daun. Båda har ett sätt att utgå från samtida händelser, som de vrider och vänder på och tilldelar förklaringsvärde när det gäller allmänna centrala samhällsfrågor. Arnstberg använder sig av debattinlägg, nyhetsartiklar, insändare, material på nätet och annat stoff, som han väver ihop med egen fältforskning och andra forskares utsagor och resultat till underbyggda resonemang om tidens svåra frågor. Som torde ha framgått är hans teser och svar ofta starkt kontroversiella. Han sticker gärna ut hakan och han får säkert betala ett pris för detta. Men han är ett salt och en avvikande röst som behövs i den annars ofta tämligen enstämmiga etnologiska kören.

Mats Hellspong, Stockholm

Det bekönade museet. Genusperspektiv i museologi och museiverksamhet. Inga-Lill Aronsson och Birgitta Meurling (red.). Skrifter utgivna av institutionen för ABM vid Uppsala universitet 2005. Volym 1. 265 s., ill. ISBN 91-631-5547-8.

Att 2005 diskutera genus och svenska museer är ganska kontroversiellt. Inte så att museerna missat att arbeta utifrån ett genustänkande. Det har gjorts bl.a. i utställningsverksamheten och diskuterats i Samdok. Men att vilja applicera genusperspektivet på hela museiverksamheten gör att den grund som museerna förlitat sitt interna arbete på, nämligen samlingarna, måste ifrågasättas. Därför är det kontroversiellt att 2005 ge ut en bok med namnet *Det bekönade museet*. Redaktörerna Inga-Lill Aronsson och Birgitta Meurling arbetar med ABM-utbildningen vid Uppsala universitet och är även knutna till arbetsgruppen Genus på museer, och utredningen med samma namn (Ds 2003:61).

I inledningskapitlet "I museets dolda vrår" menar redaktörerna att museerna ofta uppfattas som "heliga tempel", vars inre endast är till för några få. Här konstaterar man att "könsproblematiken inom museerna fortfarande inte är framlyft ur vråarna". Det är märkligt eftersom museerna är en del av samhällets strukturer och

därför ska representera och perspektivera ett samhälle där genusfrågorna vunnit allt mer mark. Och museiverksamheten är ju finansierad med offentliga medel.

Museerna är också kvinnodominerade arbetsplatser, vilket inte gjort att genusperspektivet skulle ha vunnit mark i det dagliga museiarbetet. Tvärtom funderar redaktörerna aningen provokativt på huruvida museerna, med sina kvinnliga tjänstemän, är bevarare av de patriarkala strukturer där kvinnor ses just som bevarare och omvårdande. Museerna reproducerar då de patriarkala strukturer de egentligen borde synliggöra och ifrågasätta.

Bokens inledning innehåller även en genomgång av köns- och genusteoretiska perspektiv. Att det finns en bibliografi över litteratur som berör genus, museer och kulturarv som appendix är mycket bra.

Syftet med antologin är, enligt författarna, att "avkoda och dekonstruera museets verksamhetsfält och organisation". Och med den i museivärlden provocerande boks titeln och den tydligt programförklarande inledningen hade jag stora förhoppningar på resterande texter. Jag hoppades få argument för att förändra och verktyg som skulle sätta mig och mina kollegor i arbete. Men jag blev lite besviken.

Den första artikeln handlar om vilken bild av Selma Lagerlöf respektive August Strindberg som exempelvis museerna visar. "Titanen och Sagodrottningen" har Katarina Ek-Nilsson kallat sin artikel, där hon tydligt visar hur värden kring kvinnligt och manligt har styrt bilden av de två författarna snarare än hur de egentligen var och vad deras författarskap förmedlar. Artikeln beskriver väl bägge författarna och "deras" museer.

Wera Grahn berättar i sin artikel "Från vardagsarterfakter till museala fakta" om turena kring ett dokumentationsprojekt. Nordiska museet i Stockholm arbetade under 1990-talet under Grahns ledning med ett projekt kring hemlösa kvinnor. I artikeln beskrivs väl hur det museala maskineriet fungerar och den seghet som ofta är museernas signum när det gäller nya arbetssätt, nya material eller att ta till sig nya perspektiv. Att just arbeta med material som ligger vid sidan om det vedertagna är problematiskt eftersom de vita handskar museipersonalen gärna använder riskerar att bli smutsiga. Och det är mycket intressant, men jag blir inte övertygad om att den problematik Grahn redovisar i första hand handlar om genus, utan istället om klass eller om oviljan att bryta invanda arbets- och förhållningssätt. Avslutningsvis redovisar hon ett material som både publicerats och hållits föredrag om tidigare. Det handlar om Nordiska museet